

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI

pod redakcją
Wandy Ronki-Chmielowiec

Recenzenci: Jerzy Handschke, Jan Monkiewicz, Kazimierz Ortyński, Wanda Sułkowska,
Włodzimierz Szkutnik, Tadeusz Szumlicz, Stanisław Wieteska

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon [http://kangur.uek.krakow.pl/
bazy_ae/bazekon/nowy/index.php](http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php)

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695- 191-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Formy zabezpieczenia emerytalnego w wybranych krajach europejskich	13
Teresa H. Bednarczyk: Działalność sektora ubezpieczeniowego a wzrost gospodarczy.....	23
Anna Bera, Dariusz Pauch: Programy edukacyjne jako instrument zwiększania świadomości ubezpieczeniowej w zakresie przestępczości ubezpieczeniowej	31
Jacek Białek: Ocena grupowa w analizie Otwartych Funduszy Emerytalnych.....	40
Sylwia Bożek: Czynności monitorujące i kontrolne w procesie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym	51
Anna Celczyńska: Należności od ubezpieczających z umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.....	60
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problemy kalkulacji kosztów zakładów ubezpieczeń na tle powiązań w grupach finansowych	68
Dominika Cichońska: Rola ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem w zakładach opieki zdrowotnej.....	78
Krystyna Ciuman: Zakłady ubezpieczeń a inne instytucje pośrednictwa finansowego w Polsce w latach 2005–2009.....	87
Tadeusz Czernik: O pewnym sformułowaniu zagadnienia ruiny	94
Teresa Czerwińska: Uwarunkowania polityki dywidend spółek ubezpieczeniowych.....	106
Robert Dankiewicz: Determinanty rozwoju rynku ubezpieczeń kredytu kupieckiego w Polsce	116
Beata Dubiel: Ubezpieczeniowe aspekty ryzyka ekologicznego	126
Roman Garbiec: Ryzyko starości jako element konstruowania systemów emerytalnych w Unii Europejskiej	135
Waldemar Glabiszewski: Znaczenie innowacji technologicznych w działalności ubezpieczeniowej	146
Łukasz Gwizdała: Możliwości analizy systemów bonus-malus w świetle procesów Markowa.....	156
Magdalena Homa: Kalkulacja składki w inwestycyjnych ubezpieczeniach na życie typu unit-linked	168
Beata Jackowska: Charakterystyka wybranych metod wyrównywania tablic trwania życia – wnioski dla zastosowań aktuarialnych	179

Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Grupowe ubezpieczenia na życie w sektorze MSP	190
Marietta Janowicz-Lomott: Produkty strukturyzowane w formie ubezpieczeń w Polsce.....	201
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: Próba zidentyfikowania czynników mających wpływ na wysokość składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach komunikacyjnych w Polsce.....	213
Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Pobłocka: Ocena praktycznych metod szacowania rezerwy IBNR w ubezpieczeniach majątkowych	222
Piotr Kania: Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte jako forma zewnętrznego zarządzania ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi zakładów ubezpieczeń na życie	232
Robert Kurek: Uprawnienia organów nadzoru w zakresie kontroli wypłacalności – ujęcie w Solvency II.....	241
Jacek Lisowski: Rola biegłego rewidenta w ocenie gospodarki finansowej ubezpieczyciela – unormowania prawne	250
Jerzy Łańcucki: Przesłanki i kierunki zmian w regulacjach dotyczących pośrednictwa ubezpieczeniowego	258
Krzysztof Łyskawa: Zagrożenie równowagi odszkodowania i szkody w obowiązkowych ubezpieczeniach mienia.....	267
Aleksandra Małek: Obowiązki banku jako ubezpieczającego w świetle Rekomendacji Dobrych Praktyk Bancassurance	277
Piotr Manikowski: Rynek ubezpieczeń w Polsce a cykle underwritingowe ..	286
Dorota Maśniak: Ubezpieczyciel jako główne ogniwo transgranicznego systemu ochrony ofiar wypadków drogowych	295
Artur Mikulec: Efektywność systemów emerytalnych krajów UE i EFTA w latach 2005–2008	305
Aniela Mikulska: Małe i średnie przedsiębiorstwa jako odbiorcy usług ubezpieczeniowych	316
Marek Monkiewicz: Jednolity rynek ubezpieczeniowy UE w warunkach globalnego kryzysu finansowego 2007–2009 – pomoc publiczna a wspólnotowe reguły konkurencji	325
Joanna Niżnik: Reforma systemów emerytalnych Ameryki Łacińskiej na przykładzie Chile i Argentyny	335
Magdalena Osak: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	344
Dorota Ostrowska: Kapitał międzynarodowy a dostęp do produktów ubezpieczeniowych strategicznych dla rozwoju gospodarki polskiej.....	352
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Polisa strukturyzowana jako forma inwestycji alternatywnej na rynku polskim.....	362
Renata Pajewska-Kwaśny: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. I	373

Monika Papież: Analiza przyczynowości na rynku ubezpieczeń życiowych w latach 2003–2010	383
Agnieszka Pawłowska: Ubezpieczenie <i>business interruption</i> w zarządzaniu ryzykiem przerw w działalności gospodarczej	394
Krzysztof Piasecki: Rozmyte zbiory probabilistyczne w rachunku aktuarnym	402
Piotr Pisarewicz: Rola funduszy inwestycyjnych w rozwoju programów emerytalnych w USA	409
Ryszard Pukała: Procesy integracyjne rynków ubezpieczeniowych krajów Europy Środkowej i Wschodniej	416
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medical savings account as a funding mechanism for health	426
Grażyna Sordyl: Rola i działalność holenderskiego funduszu gwarancyjnego (College voor Zorgverzekeringen CVZ) w obszarze prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych	435
Ewa Spigarska: Sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w świetle wprowadzanych zmian	445
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organizacja audytu wewnętrznego w zakładach ubezpieczeń w świetle <i>Solvency II</i> oraz standardów audytu	454
Anna Szkarłat-Koszalka: Instrumenty systemu rachunkowości a kontrola bezpieczeństwa finansowego ubezpieczyciela	463
Tomasz Szkutnik: Funkcje łączące w agregacji ryzyka ubezpieczyciela	472
Włodzimierz Szkutnik: Ryzyko uruchomienia rezerw katastroficznych	483
Anna Szymańska: Czynniki determinujące wybór ubezpieczyciela na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych OC	494
Ilona Tomaszewska: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. II	507
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Świadomość ubezpieczeniowa oraz skłonność do ryzyka studentów	515
Stanisław Wanat: Modelowanie zależności w kontekście agregacji kapitałowych wymogów wypłacalności w <i>Solvency II</i>	525
Stanisław Wieteska: Adaptacja zakładów ubezpieczeń majątkowych do likwidacji skutków efektu cieplarnianego na terenie Polski	537
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statystyczna ocena wpływu przekraczania prędkości na liczbę wypadków drogowych w Polsce	547

Summaries

Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Forms of retirement security in selected European countries	22
Teresa H. Bednarczyk: The activity of insurance sector vs. economic growth.....	30
Anna Bera, Dariusz Pauch: Educational programs as an instrument to increase awareness of the crime of insurance cover	39
Jacek Bialek: Group evaluation of open pension funds	50
Sylvia Bożek: Monitoring and control activities in the risk management process of an insurance company.....	59
Anna Celczyńska: Accounts receivable from motor vehicle owners insured under third party insurance agreements	67
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problems of cost calculation of insurance companies against the background of connections in financial groups .	77
Dominika Cichońska: The role of insurance in risk management in health care facilities	86
Krystyna Ciuman: Insurance companies versus other financial intermediaries in Poland in the years 2005–2009.....	93
Tadeusz Czernik: An alternative formulation of ruin problem.....	105
Teresa Czerwińska: Determinants of the dividend policy in the insurance companies	115
Robert Dankiewicz: Determinants of development of trade credit insurance market in Poland.....	125
Beata Dubiel: Insurance aspects of ecological risk	134
Roman Garbiec: The risk of old age as the component of constructing the pension systems in the European Union	145
Waldemar Glabiszewski: The importance of technological innovations in the insurance sector.....	155
Łukasz Gwizdała: The capabilities of analyzing bonus-malus systems in the light of Markov processes	167
Magdalena Homa: Correct calculation of net premium in unit-linked investment insurance	178
Beata Jackowska: Characterization of selected methods of the graduation of life tables in the perspective of their actuarial applications	189
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Group life insurance in the SME sector.....	200
Marietta Janowicz-Lomott: Structured products in the form of insurance in Poland	212
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: An attempt to identify the factors having influence on the gross written premium in motor insurance in Poland	221

Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Poblocka: Evaluation of practical methods of estimation of incurred but not reported reserves in non-life insurance..	231
Piotr Kania: Specialized open-end investment funds as an external management form of investment funds of life insurance companies.....	240
Robert Kurek: Powers of supervision authorities regarding solvency control – Solvency II perspective.....	249
Jacek Lisowski: The role of the auditor in assessing the financial management of the insurer – legal norms	257
Jerzy Łańcucki: Regulations on insurance mediation – stressing premises and directions of change	266
Krzysztof Łyskawa: Threat of compensation balance and damages in compulsory property insurance	276
Aleksandra Malek: Duties of a bank acting as an coverage buying entity in the context of Recommendations on the Bankassurance Activity.....	285
Piotr Manikowski: The insurance market in Poland and underwriting cycles	294
Dorota Maśniak: Insurer as a major link in a cross-border system for protection of victims of road accidents – the role of co-operation of private and public entities.....	304
Artur Mikulec: Effectiveness of pension systems in EU and EFTA countries in the years 2005–2008.....	315
Aniela Mikulska: Small and medium-sized companies as recipients of insurance services	324
Marek Monkiewicz: Single insurance market in the EU and global financial crisis 2007–2009 – public intervention and Community competition rules.....	334
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Latin America. The Chilean and Argentinean models.....	343
Magdalena Osak: Medical savings account as a funding mechanism of health care.....	351
Dorota Ostrowska: The access to the insurance products strategic for the development of Polish economy in reference to the international capital..	361
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Structured policy as a form of alternative investment on Polish market.....	372
Renata Pajewska-Kwaśny: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part I.....	382
Monika Papież: Causality analysis on the life insurance market in the period 2003–2010	393
Agnieszka Pawłowska: Business interruption insurance implementation in risk management for interrupted activities	401
Krzysztof Piasecki: Probabilistic fuzzy sets in the actuarial calculation	408
Piotr Pisarewicz: Mutual funds role in retirement programs' development in the USA.....	415

Ryszard Pukała: Integration processes of insurance markets in Middle and Eastern Europe.....	425
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	434
Grażyna Sordyl: The Role and Activity of the Dutch Guarantee Fund (College voor Zorgverzekeringen CVZ) in the area of private health insurance	444
Ewa Spigarska: Financial statement of insurance company vs. International Standards of Financial Reporting in the light of changes.....	453
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organization of internal auditing in insurance companies in the light of Solvency II and audit standards	462
Anna Szkarłat-Koszalka: Instruments of accounting system vs. control of financial security of an insurer.....	471
Tomasz Szkutnik: Copula functions in the aggregation of insurer risk	482
Włodzimierz Szkutnik: The risk of using catastrophic reserves	493
Anna Szymańska: Factors determining the choice of the insurer on the CR automobile insurance market.....	506
Iłona Tomaszewska: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part II	513
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Students' insurance awareness and risk seeking	524
Stanisław Wanat: Modeling of dependencies in the context of the aggregation of solvency capital requirements in Solvency II	536
Stanisław Wieteska: Property insurance companies adaptation process to reduce the impact of greenhouse effect in Poland	546
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statistical analysis of speeding as a factor affecting car accidents in Poland	556

Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka

Uniwersytet Gdański

GRUPOWE UBEZPIECZENIA NA ŻYCIE W SEKTORZE MSP

Streszczenie: Grupowe ubezpieczenia na życie powstały w celu ubezpieczenia na jednolitych warunkach dużych grup osób. Zaletą ubezpieczeń grupowych jest niski koszt zawarcia ubezpieczenia i administrowania umową, a ponadto niskie sumy ubezpieczenia i duża liczba ryzyk dodatkowych objętych ubezpieczeniem. Tradycyjnie ubezpieczenia grupowe były konstruowane z myślą o dużych przedsiębiorstwach. Obecnie oferta ubezpieczeń grupowych kierowana jest również do małych grup ubezpieczonych, w tym do sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Celem artykułu jest ocena popularności ubezpieczeń grupowych wśród przedsiębiorstw sektora MSP i identyfikacja cech przedsiębiorstw korzystających z oferty ubezpieczeń grupowych. Analizę empiryczną przeprowadzono na podstawie wyników badań „Finanse MSP 2010”.

Słowa kluczowe: ubezpieczenia grupowe, małe i średnie przedsiębiorstwa.

1. Wstęp

Grupowe ubezpieczenia na życie to produkty konstruowane i sprzedawane dużym grupom ubezpieczonych, zwykle pracownikom zatrudnionym u jednego pracodawcy. Cechą charakterystyczną tych ubezpieczeń są stosunkowo niskie sumy ubezpieczenia, szeroki zakres ryzyk dodatkowych objętych umową oraz prosta procedura obsługi ubezpieczonych. W ubezpieczeniach tych pracodawca jest ubezpieczającym, a pracownicy ubezpieczonymi przystępującymi do ubezpieczenia na zasadzie deklaracji. Grupa ubezpieczonych jest otwarta i dynamiczna, w każdym miesiącu trwania umowy mogą dołączyć do niej nowo zatrudnieni pracownicy oraz ci, którzy wcześniej nie deklarowali chęci ubezpieczenia się. Jednocześnie ubezpieczeni pracownicy mogą zrezygnować z kontynuacji ubezpieczenia lub automatycznie zostać z niej wykluczeni z powodu ustania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą. Administrowanie umową ubezpieczenia grupowego wymaga ścisłej współpracy pracodawcy z zakładem ubezpieczeń, zwykle poprzez dział kadr lub specjalnie powołany dział obsługi ubezpieczeń. Ocena ryzyka w ubezpieczeniach grupowych polega na takiej selekcji grup, aby uzyskać akceptowany przekrój ryzyka w ramach grupy. Wszyscy członkowie grupy są ubezpieczani na tych samych zasadach – nie

proceedzi się wobec nich indywidualnej procedury underwritingowej. Grupa powinna obejmować wszystkich pracowników zatrudnionych u danego pracodawcy lub przynajmniej określony ich odsetek, co zabezpiecza przed tworzeniem się grupy dobranej tylko do celów ubezpieczeniowych, w której występowałoby zjawisko antyselekcji.

Początkowo ubezpieczenia grupowe prowadzone były na zasadzie terminowych ubezpieczeń na życie, ze zryczałtowanymi, jednakowymi świadczeniami dla wszystkich ubezpieczonych. Cechy te czyniły ubezpieczenia grupowe atrakcyjnymi dla osób mało i średnio zarabiających, które z powodu poziomu osiągniętych dochodów nie korzystały z indywidualnych ubezpieczeń na życie. Współczesne ubezpieczenia grupowe dopuszczają zwykle możliwość różnicowania przez ubezpieczonych wysokości sum ubezpieczenia i zakresu ubezpieczonych ryzyk. W ofercie zakładów ubezpieczeń znajdują się również indywidualne ubezpieczenia na życie sprzedawane grupowo, co zwykle wiąże się z niższą wysokością składki. Ubezpieczenia te mają jednak wszystkie cechy ubezpieczeń indywidualnych, a nie grupowych. Długotrwałe problemy funkcjonowania publicznych ubezpieczeń zdrowotnych przyczyniły się do rozwoju prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych. Odzwierciedliło się to także w zainteresowaniu ubezpieczonych zakupem ubezpieczeń grupowych obejmujących w ramach ryzyk dodatkowych usługi medyczne. Tradycyjnie ubezpieczenia grupowe były konstruowane z myślą o dużych przedsiębiorstwach. Obecnie, w związku ze zmianami na rynku ubezpieczeniowym, coraz większym nasyceniem rynku i konkurencją między zakładami ubezpieczeń, oferta ubezpieczeń grupowych kierowana jest również do małych grup ubezpieczonych, w tym do sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Celem artykułu jest ocena popularności ubezpieczeń grupowych wśród przedsiębiorstw sektora MSP oraz identyfikacja cech przedsiębiorstw korzystających z oferty ubezpieczeń grupowych. W artykule wykorzystano dane z badania „Finanse MSP 2010” przeprowadzonego przez firmę Qualifact (por. [Gajda, Jurkiewicz 2010]). Badania ankietowe objęły próbę 1812 przedsiębiorstw, w tym 607 przedsiębiorstw mikro (do 9 zatrudnionych), 505 małych (10–49 zatrudnionych) oraz 289 średnich (50–249 zatrudnionych). W badanej próbie w 24% przedsiębiorstw sektora MSP¹ pracownicy byli objęci ubezpieczeniem grupowym na życie. Wśród firm, w których nie funkcjonowały ubezpieczenia grupowe, 6,6% zadeklarowało chęć zakupu takiego ubezpieczenia.

---

¹ Ze względu na duże różnice w liczebnościach przedsiębiorstw według kryterium wielkości, prezentowane wyniki były nieważone. Wazenie wielkością przedsiębiorstwa sprawia bowiem, że otrzymywane są w praktyce wyniki właściwe tylko dla firm mikro. Alokacja próby według branży i województwa była zbliżona do proporcjonalnej, natomiast według wielkości bardziej zbliżona do liczby zatrudnionych czy też wielkości przychodów.

2. MSP a ubezpieczenia grupowe

W 2009 roku w Polsce zarejestrowanych było 3 874 638 przedsiębiorstw sektora MSP, co stanowiło 99,9% wszystkich przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa MSP to także istotny pracodawca, zatrudniający ponad 60% pracowników przedsiębiorstw. W ostatnich dziesięciu latach liczba przedsiębiorstw sektora MSP wzrosła o prawie 100 tys., a liczba pracowników małych i średnich firm o blisko 750 tys. osób [*Raport o stanie...* 2010, s. 5].

Możliwość włączenia się do programu ubezpieczeń grupowych jest często dla pracowników istotną pozapłacową korzyścią wpływającą na ich lojalność wobec pracodawcy [Mleczak 2010]. Zawarcie ubezpieczenia grupowego może przynieść korzyści również przedsiębiorcy. Finansowanie składek w ubezpieczeniach grupowych może być przejęte w całości przez pracodawcę, wówczas opłaty z tytułu ubezpieczenia uznawane są za koszt uzyskania przychodu, zmniejszając podstawę opodatkowania [Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, art. 16, ust. 1, pkt 59]. Możliwe jest też współdzielenie przez pracodawcę i pracownika kosztów składek w ustalonych proporcjach² lub całkowite obciążenie pracownika składką ubezpieczeniową.

Zakres ubezpieczeń grupowych dedykowanych dla sektora MSP jest zróżnicowany w zależności od zakładu ubezpieczeń i oferowanego pakietu. Oferta produktów ubezpieczeń grupowych skierowanych do sektora MSP jest obecnie bardzo duża. Mały wybór ofert mają firmy zatrudniające do trzech pracowników, jednak takie produkty są także dostępne na rynku [Kapłon 2010].

W próbie przedsiębiorstw sektora MSP zbadanej przez Qualifact z ubezpieczeń grupowych korzystało 10% mikroprzedsiębiorstw, 38% małych przedsiębiorstw i 51% średnich przedsiębiorstw. Badanie wykazało, że bardzo często sami pracownicy występują z inicjatywą zawarcia ubezpieczeń grupowych (48% zbadanych MSP). Jednocześnie aż w 67% ankietowanych przedsiębiorstw agent zakładu ubezpieczeń z własnej inicjatywy przedstawił ofertę. Aktywność agentów ubezpieczeniowych w dużej mierze więc przyczyniła się do popularyzacji ubezpieczeń grupowych w sektorze MSP. Ostatecznie w 75% przypadków zakupu ubezpieczenia grupowego dokonano przez agenta ubezpieczeniowego. Inne kanały dystrybucji ubezpieczeń odgrywają dużo mniejszą rolę. Ubezpieczenia grupowe, z których korzystają MSP, to przede wszystkim ubezpieczenia o charakterze ochronnym (92%), co świadczyć może o tym, że dla pracowników zabezpieczenie najbliższych i siebie na wypadek niepożądanych zdarzeń zdrowotnych jest najważniejszą przesłanką zakupu ochrony ubezpieczeniowej w formie ubezpieczenia grupowego (por. [Mleczak 2010]). Przedsiębiorcy rzadko wykorzystują ubezpieczenia jako pozapłacowe świadczenia

---

² Pracodawca finansujący lub współfinansujący składkę ma prawo obniżyć, zgodnie z Kodeksem pracy, wysokość odprawy pośmiertnej dla rodziny zmarłego pracownika o wysokość uzyskanych przez nią świadczeń ubezpieczeniowych.

dla pracowników, tylko w 17% ankietowanych firm pracodawcy w całości opłacali składki ubezpieczeniowe, aż w 64% zaś składkę opłacali wyłącznie pracownicy. Popularnością cieszą się ubezpieczenia zawierane na niskie sumy ubezpieczenia, co jest również związane z niską składką. W badanej grupie przeciętna wysokość miesięcznej składki wynosiła 50 zł, najniższa 25 zł, a najwyższa 150 zł. Jako główne kryterium wyboru oferty ankietowani wskazywali najczęściej poziom składki, jednak pozytywnym zjawiskiem jest to, że wielu z nich kierowało się także innymi kryteriami oceniającymi jakość oferty (rys. 1). Świadczy to o rosnącej świadomości ubezpieczeniowej ubezpieczających.

Rys. 1. Kryteria wyboru firmy ubezpieczeniowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

Ubezpieczone przedsiębiorstwa zwykle były zadowolone ze współpracy z aktualnym ubezpieczycielem, aż 82% MSP silnie rekomendowało aktualnego ubezpieczyciela. 98% ubezpieczających nie zmieniło w ciągu ostatnich trzech lat ubezpieczyciela w zakresie ubezpieczeń grupowych. Reasumując, większość MSP nie korzysta jeszcze z ubezpieczeń grupowych, ale wysokie zadowolenie ubezpieczonych przedsiębiorstw może świadczyć o tym, że zapotrzebowanie na nie może rosnąć.

3. Charakterystyka przedsiębiorstw sektora MSP, w których funkcjonują ubezpieczenia grupowe

W celu identyfikacji cech odróżniających przedsiębiorstwa, w których funkcjonują ubezpieczenia grupowe, od przedsiębiorstw, w których takie ubezpieczenia nie funkcjonują, wykorzystano następujące miary:

- dywergencję Kullbacka-Leiblera

$$KL_i = \sum_{j=1}^{w_i} (p_{ij} - q_{ij}) \cdot \ln \left(\frac{p_{ij}}{q_{ij}} \right), \quad (1)$$

- współczynnik kontyngencji V Cramera

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n \cdot \min\{k-1, w-1\}}}, \quad (2)$$

- *weight of evidence*

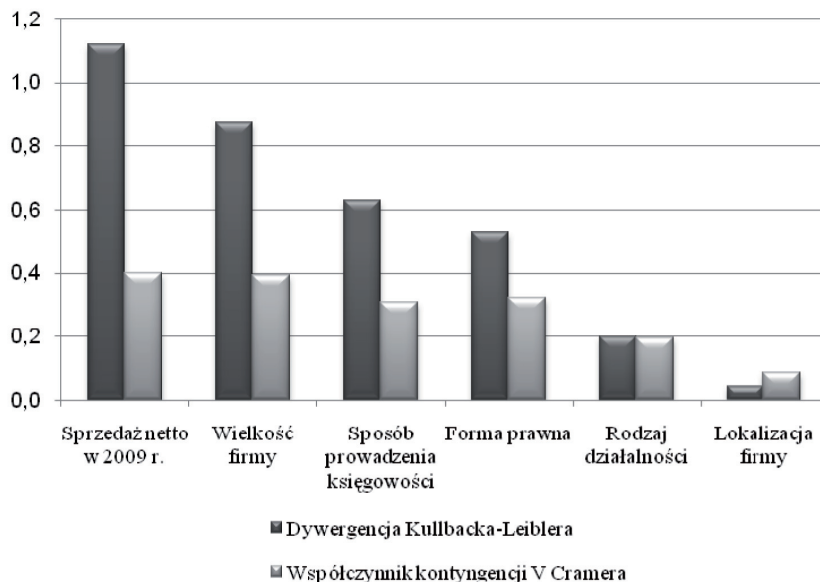
$$WoE_{ij} = \ln \left(\frac{p_{ij}}{q_{ij}} \right), \quad (3)$$

gdzie: p_{ij} to odsetek przedsiębiorstw posiadających j -ty wariant i -tej zmiennej wśród przedsiębiorstw, w których pracownicy są objęci grupowym ubezpieczeniem na życie,

q_{ij} to odsetek przedsiębiorstw posiadających j -ty wariant i -tej zmiennej wśród przedsiębiorstw, w których pracownicy nie są objęci grupowym ubezpieczeniem na życie.

Wybrane miary pozwalają na ocenę związku między cechą dychotomiczną (ubezpieczenie grupowe występuje lub nie występuje) a dowolną cechą ilościową bądź jakościową [Siddiqi 2006, s. 77–87]. Dywergencja Kullbacka-Leiblera (1) (nazywana także miarą *IV – Information Value*), wykorzystywana do porównywania dwóch rozkładów, informuje o wpływie poszczególnych zmiennych na fakt posiadania ubezpieczenia [Siddiqi 2006, s. 79–81; Agresti 2002, s. 612–613]. Współczynnikiem *V* Cramera (2) posłużono się, aby zmierzyć siłę współzależności między cechą „występowanie ubezpieczenia grupowego” a innymi cechami opisującymi przedsiębiorstwo (cechy jakościowe) [Agresti 2002 s. 112]. Natomiast miara *WoE* (3), wyznaczana dla każdego wariantu cech współzależnych z faktem występowania ubezpieczenia, informuje o mocy predykcyjnej poszczególnych wariantów cechy [Siddiqi 2006, s. 78]. Powyższe miary pozwoliły wyodrębnić cechy o największej sile predykcyjnej (por. [Maddala 1983]), tzn. jako predyktory zmiennej dychotomicznej przyjęto zmienne, dla których wartość dywergencji Kullbacka-Leiblera przekraczała 0,04 lub wartość współczynnika *V* Cramera przekraczała 0,08 (rys. 2

i tab. 1). Ponieważ w badaniu mamy do czynienia z dużą próbą, przyjęto stosunkowo niski próg akceptacji.

Rys. 2. Charakterystyka przedsiębiorstw sektora MSP, w których funkcjonują ubezpieczenia grupowe

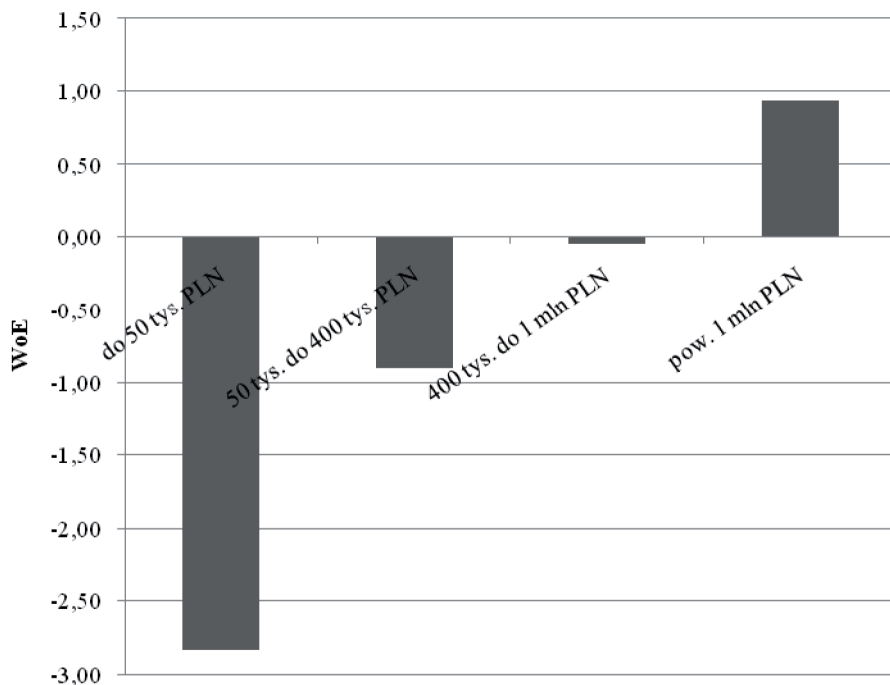
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

Tabela 1. Charakterystyka przedsiębiorstw sektora MSP, w których funkcjonują ubezpieczenia grupowe

Cecha	Dywergencja Kullbacka-Leiblera	Współczynnik kontyngencji V Cramera	MSP, w których funkcjonują ubezpieczenia grupowe	
			najrzadziej	najczęściej
Sprzedaż netto w 2009	1,1190	0,3976	do 50 tys. PLN	powyżej 1 mln PLN
Wielkość firmy	0,8717	0,3914	mikro (do 9 zatrudnionych)	średnia (50–249 zatrudnionych)
Sposób prowadzenia księgowości	0,6275	0,3056	karta podatkowa	pełna księgowość
Forma prawna	0,5248	0,3212	jednoosobowa działalność gosp.	spółdzielnia
Rodzaj działalności	0,1993	0,1926	pośrednictwo finansowe (sekcja J)	produkcja (sekcja D)
Lokalizacja firmy	0,0414	0,0863	Warszawa	miasto 101–200 tys.

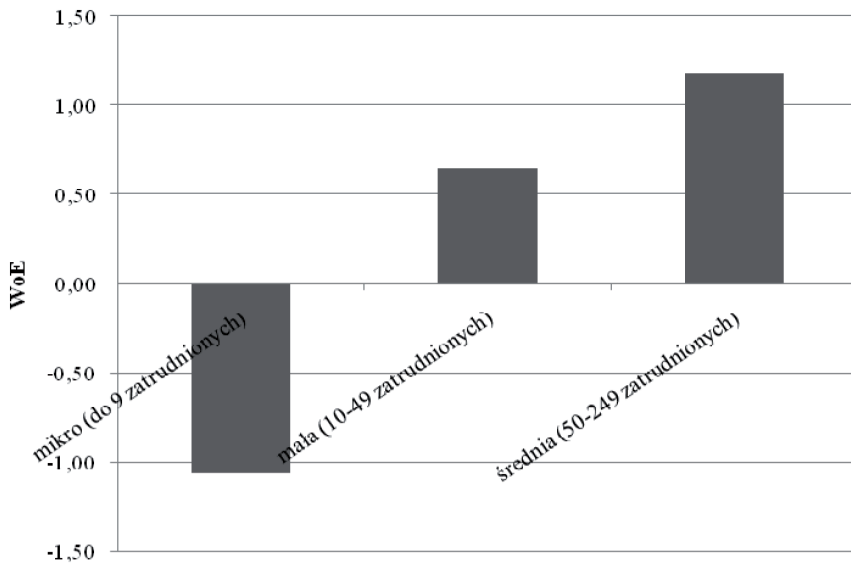
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

Cechy zmienne badania, które najsilniej determinują funkcjonowanie ubezpieczeń grupowych w przedsiębiorstwach, to wielkość przedsiębiorstwa, cechy związane z wielkością firmy takie jak poziom sprzedaży i sposób prowadzenia księgowości, a także forma prawna, rodzaj działalności oraz miejsce lokalizacji siedziby głównej firmy. O korzystaniu z ubezpieczeń grupowych w największym stopniu decyduje więc – w sposób bezpośredni lub też pośredni – wielkość przedsiębiorstwa. Miara *WoE* została wykorzystana do efektywnego wyodrębnienia wariantów cech, tak aby z jednej strony zmaksymalizować wartość dywergencji dla całej zmiennej, z drugiej zaś – wartości *WoE* dla poszczególnych wariantów cech odpowiadały tendencji występującej w badanym zjawisku. Ostateczny efekt kategoryzacji zmiennych objaśniających został przedstawiony na rysunkach od 3 do 8. Najmniejsza wartość *WoE* odpowiada grupie przedsiębiorstw, wśród których najrzadziej występowały ubezpieczenia grupowe, natomiast największa wartość *WoE* odpowiada grupie przedsiębiorstw, wśród których ubezpieczenia te występowały najczęściej (por. tab. 1 i rys. 3–8).

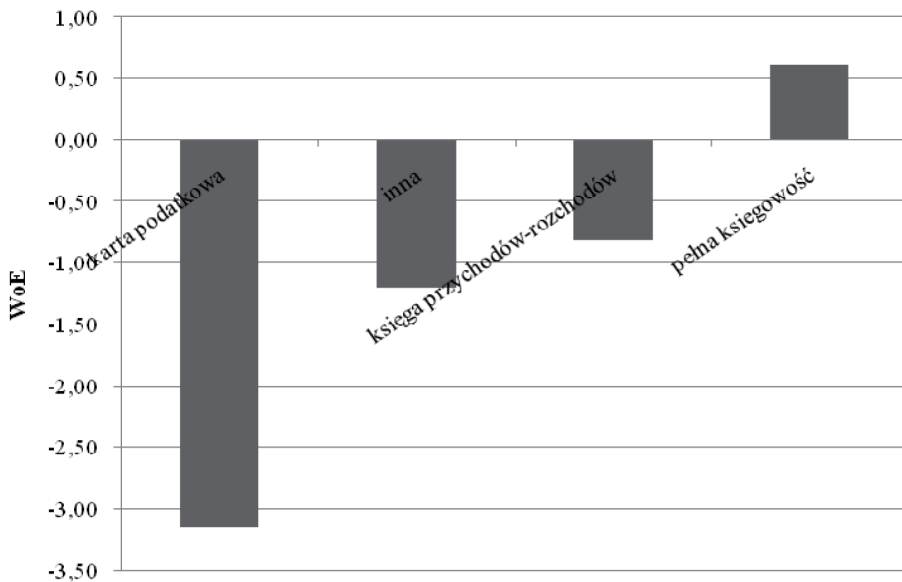
Rys. 3. Rozkład *WoE* dla zmiennej „sprzedaż netto w roku 2009”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

Rys. 4. Rozkład WoE dla zmiennej „wielkość firmy”

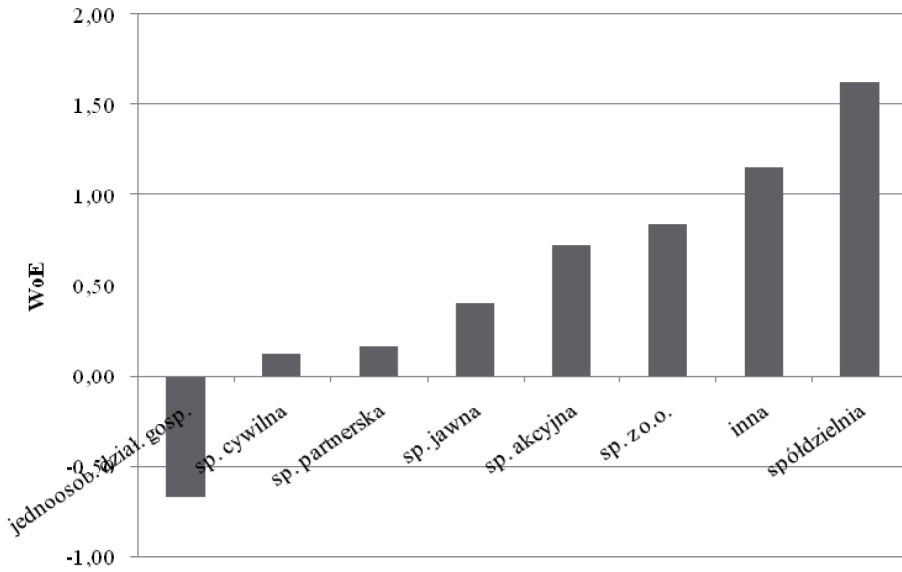
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

Rys. 5. Rozkład WoE dla zmiennej „sposób prowadzenia księgowości”

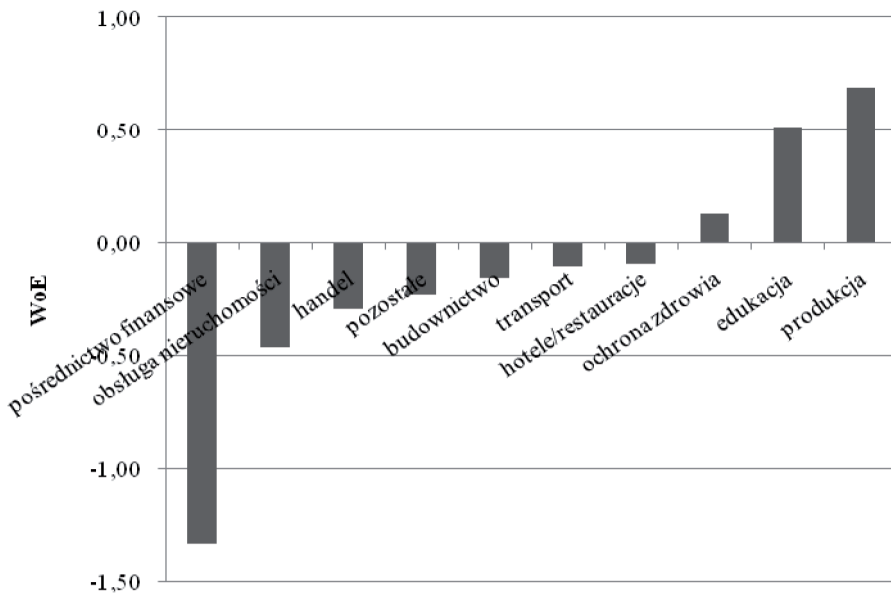
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

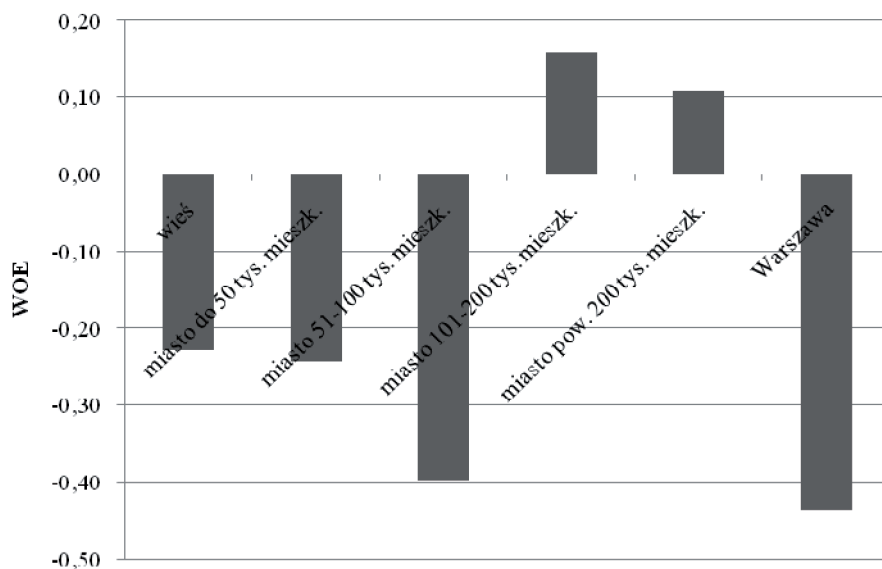
Rys. 6. Rozkład *WoE* dla zmiennej „forma prawna”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

Rys. 7. Rozkład *WoE* dla zmiennej „rodzaj działalności”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

Rys. 8. Rozkład *WoE* dla zmiennej „lokalizacja firmy”

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania „Finanse MSP 2010”.

4. Podsumowanie

Na podstawie badania ankietowego z 2010 roku można stwierdzić, że w sektorze MSP:

- ubezpieczenia grupowe na życie są najbardziej rozpowszechnione w średnich przedsiębiorstwach (50–249 zatrudnionych), prowadzących pełną księgowość, mających roczną sprzedaż netto powyżej 1 mln zł, działających w sektorze produkcji, zlokalizowanych w miastach pow. 100 tys. (z wyjątkiem Warszawy);
- ubezpieczenia grupowe na życie są najmniej rozpowszechnione w przedsiębiorstwach mikro (do 9 zatrudnionych), prowadzących kartę podatkową, mających roczną sprzedaż netto do 50 tys. zł, działających w sektorze pośrednictwa finansowego, zlokalizowanych w Warszawie;
- sprzedaż ubezpieczeń dokonywana jest głównie przez agentów, dzięki zainicjowaniu przez nich kontaktu;
- przedsiębiorstwa są lojalne wobec ubezpieczycieli: zdecydowanie rekomendują swoich ubezpieczycieli oraz w ciągu trzech lat w prawie wszystkich przedsiębiorstwach nie zmieniono dotychczasowego ubezpieczyciela;
- główną przyczyną zawarcia ubezpieczenia grupowego było zgłoszenie potrzeby przez pracowników, którzy w większości przedsiębiorstw sami opłacają składki;
- najważniejsze kryteria wyboru ubezpieczyciela to wysokość składki oraz najszerszy zakres ryzyk.

Literatura

- Agresti A. [2002], *Categorical Data Analysis*, John Wiley & Sons, New Jersey.
- Gajda D., Jurkiewicz T. [2010], *Ubezpieczenia w sektorze MSP w latach 2007–2010 (wyniki badań ankietowych)*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe”, nr 2.
- Kapłon P. [2010], *Ubezpieczenia grupowe dla małych i średnich przedsiębiorstw*, „Gazeta MSP”, 1.10.2010.
- Maddala G. [1983], *Limited-dependent and qualitative variables in econometrics*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Mleczak M. [2010], *Grupowe ubezpieczenia – instrument motywacji*, „Gazeta Finansowa”, 5.05.2010. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2009*, PARP, Warszawa 2010.
- Siddiqi N. [2006], *Credit Risk Scorecards*, John Wiley & Sons, New Jersey.
- Ustawa z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (DzU 1992, nr 21, poz. 86).

GROUP LIFE INSURANCE IN THE SME SECTOR

Summary: Group life insurance was established in order to insure large groups of people with homogenous conditions. The advantages of such insurance are low acquisition costs and low administrative expenses as well as low amounts of insurance and a broad range of supplementary perils covered. In the past, group life insurance was offered to large enterprises. Nowadays it is also offered to small and medium enterprises (SMEs). The main aim of this paper is to assess group insurance popularity in the SME sector. Moreover, an attempt is made to identify the main features of enterprises which use group insurance. The empirical study is based on the research results of the Finance of SME 2010.

Keywords: group life insurance, small and medium enterprises.